

ETKİLİ ÖĞRETMEN ÖZELLİKLERİ ÜZERİNE SIRALAMA YÖNTEMİYLE BİR ÖLÇEKLEME ÇALIŞMASI

Metin ÖZKAN*
H. İsmail ARSLANTAŞ**

ÖZET

Tarama modeline dayalı betimsel nitelikli bu araştırmada, etkili öğretmen özelliklerinin önem sırasının katılımcıların görüşlerine göre belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Kilis il merkezinde görev yapan 1087 öğretmen ve 167 ilköğretim okulu yöneticisi; örneklemini ise 229 öğretmen ve 34 yönetici oluşturmaktadır. Katılımcılara 7 maddeden oluşan “Etkili Öğretmen Özellikleri Formu” verilerek bu özellikleri sıralamaları istenmiştir. Araştırmada öğretmenlerin, etkili öğretmen özelliği olarak ilk sırada “öğrenciler için ideal bir davranış modeli oluşturmaları” özelliğini; son sırada ise “öğrencilerin öğrenebileceği ve başarabileceğine ilişkin yüksek beklentilere sahip olmaları” özelliğini gösterdikleri anlaşılmıştır. Okul yöneticileri ise etkili öğretmen özelliğinin ilk sırasında “eğitim-öğretimle ilgili konularda, işbirliği içinde çalışmaları” özelliğini görürlerken, son sırada ise “öğrencilerin öğrenebileceği ve başarabileceğine ilişkin yüksek beklentilere sahip olmaları” özelliğini görmektedirler.

Anahtar kelimeler: Etkili okul, etkili öğretmen, öğretmen özellikleri, ölçekleme.

A STUDY OF SCALING WITH RANKING JUDGMENT METHOD ON CHARACTERISTIC OF EFFECTIVE TEACHER

ABSTRACT

This study is conducted are descriptive and order of importance to determine the characteristics of effective teachers. Population of the study is 1087 teachers and 167 elementary school principals whom working in the academic year 2011-2012

* Öğr.Gör., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Muallim Rıfat Fakültesi, ozkanmetin@gmail.com

** Yrd. Doç. Dr., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Muallim Rıfat Fakültesi.

the province of Kilis. Research sample consists of 229 teachers and 34 managers. "Effective Teacher Characteristics Form" which include seven item given to the participants were asked to rank these features. Teachers in this study, as the first feature of effective teachers "create a behavioral model is ideal for students" feature, last in the "high expectations of the students have to learn and you can succeed in" feature, which they understood. School administrators during the first property of the effective teachers "education-teaching-related issues, in cooperation with the work" feature, ranked last in the "high expectations of the students have to learn and you can succeed in" feature to see it.

Key Words: *Effective schools, effective teachers, teacher characteristics, scaling.*

1. GİRİŞ

Öğretmenler eğitim sistemini oluşturan önemli temel unsurlardan biridir. Eğitim aracılığıyla bireylere bilgi, beceri, alışkanlık ve tutumların kazandırılmasında öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Çünkü eğitimden beklenen işlevlerin gerçekleşmesi, okullarda öğretmenlerin yapacağı eğitim ve öğretim etkinliklerine bağlıdır. Yeni kuşaklara toplumsal değerlerin aktarılması; bireylerin üretken, eleştireci düşünebilen, yeni gelişmelere ve değişmelere uyum sağlayabilen, mutlu ve kendini gerçekleştirebilen bireyler olmalarında öğretmenlerin payı eğitimin diğer değişkenlerine göre daha belirleyici bir etkiye sahiptir. Can (2004:103-119)'a göre okul örgütü içerisinde öğretmenlerin, sınıfın yöneticisi olarak okulu ve öğretimi geliştirmede ve eğitimsel hedeflere uygun olarak öğrencileri yetiştirmede önemli sorumlulukları vardır. Sullivan ve McDonough (2002) öğretmenleri eğitimde iyi yönde gelişmenin baş mimarları, olarak betimlemektedirler.

Eğitimin amacı, bireyi yaşadığı topluma ve toplumun bağlı olduğu çağdaş dünyaya uyumlu bir üye haline getirmektir. Bunu gerçekleştirmek için de eğitim, bireyi çağın gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatmayı amaçlamaktadır. Başka bir ifadeyle bireyler, toplum ve dünyadaki değişme ve gelişmelere ayak uydurabilecek ve katkıda bulunabilecek bir biçimde yetiştirilmelidir. Bu da, iyi bir eğitim sisteminin yanında, nitelikli bir öğretmen kadrosu ile sağlanır (Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005: 207-237). Eğitim sisteminin diğer öğelerinin istenen nitelikte olması, eğitimde etkililik ve verimlilik, eğitsel amaçların gerçekleşmesi için önemlidir ancak öğretmen bu öğeler içinde anahtar bir role sahiptir. Çünkü eğitimden beklenen

işlevlerin gerçekleştirilmesi ile ilgili uygulamalardan birinci derecede sorumlu olanlar öğretmenlerdir.

Okul denince ilk akla gelen şey çoğu kez sınıftır. Özel bir öğretim ortamı olan sınıf, eğitim sisteminin üretim merkezi, eğitimsel amaçların davranışa dönüştürüldüğü yerdir. Bir başka ifade ile sınıf, nitelikli insan gücünün yetiştirildiği eğitim sisteminin işlevsel bir parçasıdır (Terzi, 2002). Woolfolk (1998:503)'a göre, konularına hâkim olan öğretmenler öğrencilerini derse aktif olarak katarlar. Bu öğretmenler ders sunularını açık, öğrencilerin öğrenme esnasında karşılaştıkları sorunları bilen, öğrencilerin soruları için hazır ve verdikleri cevaplarda herhangi bir kaçamak ve belirsizlik olmayan öğretmenlerdir. Şahin (2011) ise, öğretmenin etkililiğini, öğretmenin uygun araç ve yöntemleri eğitimsel amaçları gerçekleştirebilecek biçimde kullanabilmesi, şeklinde ifade etmektedir. Bu dinamik süreçleri eğitim ve öğretimin hedefleri doğrultusunda yönlendirecek öğretmene önemli görevler düşmektedir.

Eğitimsel amaçların kazandırılması için oluşturulan sınıfın yönetilmesi ve etkili bir öğretim sürecinin oluşturulması en başta öğretmenin sorumluluğudur. Öğretmenin bu sorumluluğu istenen biçimde ve düzeyde gerçekleştirmesi ise birçok niteliğe sahip olması ile mümkündür. Bu niteliklerin neler olması gerektiği üzerinde tam bir mutabakata varılmış değildir. Bununla birlikte, ilgili literatür ve eğitimle ilgili mevzuatta öğretmen nitelikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Devletin eğitim ve öğretim ve bunlara bağlı diğer faaliyetlerin gerçekleştirilmesi görevini yerine getirecek öğretmenlerin hangi vasıflara sahip olmaları gerektiği, ilgili mevzuatta şöyle ifade edilmektedir: 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda öğretmenlik mesleği, "Öğretmenlik; devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili öğretim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir", şeklinde tanımlanmaktadır. Burada öğretmenlik mesleğinin bir uzmanlık işi olduğu ve birçok niteliği içinde barındıran bir meslek olduğu vurgulanmaktadır.

Öğretmenlik mesleği ile ilgili alan yazında (EC., 2006; Akpınar, Turan ve Tekataş, 2004; Balcı, 2011:144-145; Şişman, 2011:154-172; MEB, 1999; Yetim ve Göktaş, 2004; Ubuz ve Sarı, 2009; Köksal, 2008; Arslan ve Özpınar, 2008), etkili bir öğretmenlik için, öğretmenin öğretmen olarak yetiştiği alanla ilgili yeterli bilgi birikimine sahip olması, öğretmenlik meslek formasyonunu kazanması, öğretmenlikle ilgili becerilerle donanmış olması gerektiği belirtilmiştir. Öğretmenin öğretim görevini istenen şekilde yerine getirmesi, neyi - nasıl öğreteceğini bilmesine bağlıdır. Öğretim

yaptığı alan konusunda yeterli bilgisi olmayan ya da eksik bilgisi olan; öğretim sürecini etkili bir şekilde yönetme bilgi ve becerisine sahip olmayan bir öğretmen, kaçınılmaz olarak etkili öğretmenlik davranışları sergilemekten uzak kalacaktır.

Öğretim sürecini iyi yönetmek etkili öğretmenlik için gerekli ancak yeterli değildir. Etkili bir öğretmenin dürüstlük, adalet, insan sevgisi gibi bir takım insani özelliklere de sahip olması gerekmektedir. Çeliköz ve Çetin (2004) yaptıkları bir araştırmada öğretmen görüşlerine başvurmuşlar ve öğretmenler “öğretmen olacak kişilerin iyi bir öğretmenlik için, öğretmenlik mesleğini sevmelerinin” etkili bir öğretmenlik için önemli olduğu görüşünü benimsemişlerdir. Aynı şekilde Küçükahmet (2003) öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine karşı olumlu tutumlarının öğrencilerin öğrenmesine olumlu katkısının olacağını belirtmektedir.

Bergtin(1974)’e göre (Aktaran: Mücahit Dilekmen, 2008), öğretmen sınıfın en önemli kişisidir. O’nun doğru veya yanlışları çocukların davranışlarında önemli etkiler yaratır. Birçok öğretmen sınıfında aşırı otoriter, yaratıcılıktan uzak, duygulardan soyutlanmış olarak öğrencileriyle ilişki içine girmektedirler. Bu tip öğretmenler sınıf ortamını olumsuz etkileyebileceği gibi, öğrencileri için yanlış bir insan modeli olarak da onların kişiliklerini kendi özellikleri yönünde olumsuz etkilerler.

Etkili bir öğretmenin hangi niteliklere sahip olması gerektiği, alanyazında çeşitli şekillerde sınıflandırılmıştır. Bazı araştırmalarda (Göktaş ve Yetim, 2004; Şahin, 2011; Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005) öğretmen nitelikleri; a) kişisel nitelikler ve b) mesleki nitelikler olmak üzere iki ana grupta toplanmıştır. Tatar (2004) tarafından yapılan literatür taramasına dayalı bir çalışmada, öğretmenlerin sahip olmaları gereken kişisel nitelikler; isteklilik, sıcaklık ve mizah, güvenilirlik, yüksek başarı beklentisi, teşvik ve destekleyicilik, sistemlilik, uyum gösterebilme/esneklik, bilgililik. Aynı çalışmada öğretmenin mesleki nitelikleri ise şöyle sıralanmaktadır: öğrencinin dikkatini çekme, öğretimde çeşitlilik oluşturma, öğretim zamanını etkili biçimde kullanma, sorular sorma, açık bir öğretim gerçekleştirme, öğrenci gelişimini izleme, geribildirimde bulunma ve pekiştireç verme.

Milli Eğitim Bakanlığı, Öğretmen Yetiştirme Genel Müdürlüğü 2006 yılında Türkiye’de görev yapan öğretmenlerin genel yeterlik ölçütlerini 6 alt boyutta ele almıştır;

- A. Kişisel ve Meslekî Gelişim,
- B. Öğrenciyi Tanıma,

- C. Öğrenme ve Öğretme Süreci,
- D. Öğrenmeyi, Gelişimi İzleme ve Değerlendirme,
- E. Okul-Aile ve Toplum İlişkileri,
- F. Program ve İçerik Bilgisi.

Çelikten, Şanal ve Yeni (2005) alanyazına dayalı yaptıkları bir çalışmada etkili bir öğretilerde bulunması gereken nitelikleri şu şekilde sıralamışlardır:

* Sabırlı davranır, olaylar karşısında dayanıklıdır ve duygularını kontrol altında tutar.

* Farklı inanç, görüş ve gruplara saygılı ve uzlaştırıcıdır.

* Kılık kıyafetine, temizlik ve düzene özen gösterir.

* Kendini geliştirmeye ve eleştirmeye açıktır.

* Kişisel sorunlarıyla sınıfı ve okulu meşgul etmez.

* Öğrencileri güdüleyici özelliklere sahiptir.

* Başarıya odaklanmıştır, öğrenciden yüksek başarı beklentisi içinde, destekleyicidir.

* Düşünce ve davranışlarıyla öğrenciler için modeldir.

* Öğrencilere karşı güler yüzlü, hoşgörülü ve sevecendir.

* Öğrencilere karşı güvenilir, dürüst, objektif, sırdaş ve dosttur.

* Sınıfta yapıcı ve eğitsel bir disiplin oluşturur.

* Liderlik özelliklerine sahiptir.

* Öğrencileri, velileri, çevresini etkilemede başarılıdır.

* Arabuluculuk, hakemlik, temsilcilik özelliklerine sahiptir.

* Cesaretlendirici ve destekleyicidir.

* Sevecen, anlayışlı ve esprilidir.

* Sorunlardan yakınmak yerine çözüm bulmak için çaba harcar.

* Sınıfta otoriteyi sağlar, sınıfı grup olarak cezalandırmaz, cezaları bireysel olarak verir.

* Verdiği ödevleri takip ve kontrol eder.

* Eğitim bilimlerinin temel kavramlarını tanır ve öğrenmeyi kolaylaştırır.

* İyi bir gözlemcidir, kendini sürekli yenileme gayreti içindedir.

Şişman (2011:154-162), etkili öğretmenle ilgili özellikleri; eğitim-öğretimle ilgili konularda işbirliği içinde çalışma, birlikte planlama-değerlendirme ve karara katılma, mesleki yönden sürekli gelişme çabası içinde olma, yeni yöntemler-teknikler bulma ve uygulama çabası içinde olma, üst düzeyde sorumluluk duygusuna sahip olma, öğrenciler için iyi bir rol-davranış modeli olma, okulun ve programın amaçlarını öğrencilere

açıklama, öğrencilerin beklenti ve ihtiyaçlarının farkında olma, öğrencilerle ilgili yüksek beklentilere sahip olma, öğrencilerin öğrenmesini sürekli izleme, öğrencilerin öğrenmesinde liderlik ve yol gösterme ve öğrencilerin çalışma ve ödevlerine yardımcı olma şeklinde sıralamıştır.

“Etkili öğretmen kimdir?” sorusuna verilebilecek kesin ve tek bir cevap verebilmek güç olmakla birlikte birçok cevabı bir araya getirerek genel bir cevap verilebilir. Etkili öğretmen, öğretimsel hedefleri gerçekleştirebilen kişidir. Okul etkililiği, öğretimsel hedeflere ulaşma derecesi olarak tanımlanırsa okulun amaçlarına ulaşmasında anahtar rol öğretmene aittir denebilir. Etkili öğretmenler, başarı konusunda yüksek beklentiler oluştururlar ve bu başarıya ulaşma konusunda kendilerini sorumlu hissederler. Dean(2000: 32)’a göre etkili öğretmen başarısızlığı üzerine alabilen öğretmendir.

Bütün bu araştırmalardan ve açıklamalardan anlaşılacağı üzere, etkili öğretmenin birçok özelliğe sahip olması gerektiği anlaşılmaktadır. Eğitim sisteminin uygulama ve eğitim amaçlarını gerçekleştirme birimi olan okulların amaçlarına ulaşabilmesi öğretmen etkililiği ile yakından ilgilidir. Etkili okula ulaşmada etkili öğretmen belirleyici bir rol oynamaktadır.

Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin çok hızlı yaşandığı yirmi birinci yüzyılın ilk yıllarını yaşadığımız bu günlerde eğitimden beklentiler de aynı hızda değişmekte ve farklılaşmaktadır. Kamuoyunun giderek artan bir şekilde etkili okul talebi okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin rolünü her geçen gün daha fazla önemli konuma getirmektedir. Etkili öğretmen ile ilgili şimdiye kadar yapılan araştırmalarda genellikle öğretmenlerin hangi niteliklere sahip olmaları gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu özelliklerden hangisinin daha belirleyici ya da etkili olduğu konusunda niteliklerin sırlamasının yapıldığı bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu araştırmada, etkili öğretmen özelliklerin neler olduğundan çok, bu özellikler nasıl sıralanabilir sorusuna cevap bulmak amaçlanmıştır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, etkili okulda öğretmen özelliklerinin önem sırasının katılımcıların yargılarına göre belirlenmesidir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretmenler, etkili öğretmenlik özelliklerini nasıl sıralamaktadırlar?

2. Okul yöneticileri, etkili öğretmenlik özelliklerini nasıl sıralamaktadırlar?

3. Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin etkili öğretmenlik özelliklerini sıralamalarında öğretmenler ve yöneticiler hangi özellikleri öncelemektedirler?

2. YÖNTEM

Bu araştırma, etkili öğretmen özelliklerinin nasıl sıralandığını belirlemeye yönelik olduğu için tarama modelinde betimsel bir araştırmadır.

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2011-2012 öğretim yılında Kilis Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilk ve orta öğretim okullarında görev yapan 229 öğretmen ve 34 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubuna seçilen öğretmen ve yöneticiler Kilis İlinde görevli 1087 öğretmen ve 167 okulu yöneticisinden sayıları ile orantılı olarak toplam kişi sayısının yaklaşık %20'sini oluşturmuştur.

2.2. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi ve Verilerin Toplanması

Veri toplama aracı olarak Şişman (2011) tarafından geliştirilmiş etkili okul anketinin öğretmen etkililiğini ölçen maddeleri kullanılarak "Etkili Öğretmen Özellikleri Formu" oluşturulmuştur. Şişman'ın geliştirdiği etkili okul anketindeki öğretmen etkililiğini ölçen 10 maddeden 3'ü ölçekteki bazı maddelerle benzerlik gösterdiği kanaatine varılarak çıkarılmasının uygun olacağı düşünülmüştür. Form katılımcıların sıralama yapabileceği şekilde düzenlenmiştir. Son şekli verilen veri toplama aracı, çoğaltılarak seçilen okullardaki öğretmen ve idarecilere yüz yüze görüşülerek uygulanmıştır.

Katılımcılara, etkili öğretmen özelliklerine ilişkin 7 maddenin tamamı verilmiştir. Katılımcıların etkili öğretmen özelliklerinin tümünü birden düşünmesi ve her bir özelliği diğer özelliklerle karşılaştırarak her bir etkili öğretmen özelliğine bir sıra sayısı tayin etmesi istenmiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde sıralama kararlarına dayalı ölçekleme işlemleri uygulanmıştır. Bu yöntem, gözlemciyi uyarıcılar arasında mümkün olan en büyük sayıda ayırımı yapmaya zorladığından, gözlemcinin bu ayırımı yapabildiği hallerde geçerliliği çok yüksek bir ölçek verir (Turgut ve Baykul, 1992). Hangi özelliğin katılımcılar tarafından hangi sıraya kaç kez konulduğunu gösteren sıra frekansları matrisi oluşturulmuştur. Etkili öğretmen özelliklerine verilen sıralama yargılarından oranlar matrisi elde edilmiştir. Oranlar matrisinin elemanlarına karşılık gelen “z” değerleri belirlenerek birim normal sapmalar matrisinin oluşturulmasına geçilmiştir. Birim normal sapmalar matrisinin en alt satırına her bir sütuna ait değerlerin toplamı alınmış ve bu satırdaki her bir “z” değerinin sütunlar boyunca ortalamaları hesaplanmış ve böylelikle ölçek değerleri bulunmuştur.

3. BULGULAR VE YORUM

Çalışmada ölçekleme tekniklerinden sıralama yargılarına dayalı karşılaştırmaya yöntemi ile “etkili öğretmen özellikleri” ölçeklenmiştir. Öncelikle öğretmenlerin, etkili öğretmen özelliklerine ilişkin sıralamaları ile ilgili birim normal sapmalar matrisi (Z) tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Öğretmenlerin Etkili Öğretmen Özelliklerine İlişkin Sıralamaları İle İlgili Birim Normal Sapmalar Matrisi (Z)

	A	B	C	D	E	F	G
A	-	0,627	-0,381	-0,481	-0,268	-0,147	0,325
B	-0,627	-	-0,874	-0,950	-0,797	-0,740	-0,387
C	0,381	0,874	-	-0,088	0,171	0,316	0,742
D	0,481	0,950	0,088	-	0,297	0,472	0,915
E	0,268	0,797	-0,171	-0,297	-	0,197	0,680
F	0,147	0,740	-0,316	-0,472	-0,197	-	0,561
G	-0,325	0,387	-0,742	-0,915	-0,680	-0,561	-
$\sum Z_j$	0,324324	4,376	-2,39601	-3,20268	-1,47396	-0,46268	2,835188
$\bar{z}_j$	0,046	0,625	-0,342	-0,458	-0,211	-0,066	0,405
S_j	0,504	1,083	0,116	0,000	0,247	0,392	0,863

Etkili öğretmen özelliklerinin sıralanmasına ilişkin öğretmen görüşlerinin matrisi Tablo 1’de gösterilmiştir. Tablo 1’e bakıldığında $\bar{z}_j$ değerlerinin en küçüğü D etkili öğretmen özelliğine ait olan -0,458 değeridir. Eksenin başlangıç noktası kaydırılarak S_j değerleri bulunur. Bu kaydırma işleminden sonra elde edilen sıralama formdaki maddelerin katılımcıların yargılarına göre önem sırasını verir. Bunun için her bir $\bar{z}_j$ değerine -0,458 değerinin mutlak değeri olan 0,458 değeri eklenir. Bu eklemenin ardından elde edilen S_j değerleri Tablo 2’te verilmiştir.

Tablo 2. Etkili Öğretmen Özelliklerine İlişkin Öğretmen Sıralamasının Ölçek Değerleri ve Sıraları

	Ölçek Değerleri (S_j)	Sıraları
A-Eğitim-öğretimle ilgili konularda, işbirliği içinde çalışmaları	0,504	5
B-Öğrencilerin öğrenebileceği ve başarabileceğine ilişkin yüksek beklentilere sahip olmaları	1,083	7
C-Yüksek düzeyde sorumluluk duygusuna sahip olmaları	0,116	2
D-Öğrenciler için ideal bir davranış modeli oluşturmaları	0,000	1
E-Mesleki yönden sürekli gelişme arzusu içinde olmaları	0,247	3
F-Dersleriyle ilgili sürekli yeni yöntem ve teknikler bulma ve uygulama çabası içinde olmaları	0,392	4
G-Öğrencilerinin akademik yönden gelişim düzeylerini sık sık kontrol etmeleri	0,863	6

Tablo 2’deki veriler incelendiğinde, öğretmenlerin, etkili öğretmen özelliklerini aşağıdaki şekilde sıraladıkları görülmektedir:

- 1.sıra: Öğrenciler için ideal bir davranış modeli oluşturmaları
- 2.sıra: Yüksek düzeyde sorumluluk duygusuna sahip olmaları
- 3.sıra: Mesleki yönden sürekli gelişme arzusu içinde olmaları
- 4.sıra: Dersleriyle ilgili sürekli yeni yöntem ve teknikler bulma ve uygulama çabası içinde olmaları
- 5.sıra: Eğitim-öğretimle ilgili konularda, işbirliği içinde çalışmaları
- 6.sıra: Öğrencilerinin akademik yönden gelişim düzeylerini sık sık kontrol etmeleri
- 7.sıra: Öğrencilerin öğrenebileceği ve başarabileceğine ilişkin yüksek beklentilere sahip olmaları

Yukarıda oluşan sıralamada öğretmenlerin, etkili öğretmen özelliği olarak “Öğrenciler için ideal bir davranış modeli oluşturmaları” özelliğini birinci sırada gördükleri anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin diğer etkili öğretmen özelliklerine göre bu özelliği daha önemli görmeleri, dikkate değer

bir bulgu olarak düşünülebilir. Çünkü etkili öğretmenler, öğrencilerle etkili bir iletişim kurmak ve sınıfta güven ortamı oluşturmak durumundadır. Öğrencilerin kendilerine karşı dürüst, iletişime açık ve güven duyulabilen öğretmenleri rol model olarak seçmeleri beklenir. Özdemir ve Yalın (1998) etkili öğretmeni, öğrencilerin öğrenmesine yardımcı olan, onların öğrenmelerini kolaylaştıran, güdüleyici kişiliği ve başarıya adanmışlığı olan öğretmen olarak tanımlamışlardır. Burada belirtilen yol gösterme, öğrenmeyi kolaylaştırma ve güdüleyicilik özellikleri öğretmenlerin rehberlik yapması dolayısıyla da model olması ile yakından ilgilidir. Şahin (2011) tarafından yapılan bir araştırma bulgularına göre öğretmenler, etkili bir öğretilerde bulunması gereken kişilik özellikleri ile ilgili önem sıralamasında % 30,9 ile “çevresine ve öğrencilerine davranışlarıyla model olmalıdır” seçeneğini birinci sırada tercih etmişlerdir. Dikkat çekici olan bu bulgu, araştırmamızın bulgusu ile örtüşmektedir. Öğretmenlerin kural geliştiren, öğüt veren kişi olmaktan çok davranışlarıyla model olmalarının daha önemli olduğunun öğretmenler tarafından da belirtilmiş olması, oldukça dikkat çekici bir veri olarak değerlendirilebilir. Bergtin (1974)’e göre (Aktaran: Mücahit Dilekmen, 2008), öğretmen sınıfın en önemli kişisidir. O’nun doğru veya yanlışları çocukların davranışlarında önemli etkiler yaratır. Birçok öğretmen sınıfında aşırı otoriter, yaratıcılıktan uzak, duygulardan soyutlanmış olarak öğrencileriyle ilişki içine girmektedirler. Bu tip öğretmenler sınıf ortamını olumsuz etkileyebileceği gibi, öğrencileri için yanlış bir insan modeli olarak da onların kişiliklerini kendi özellikleri yönünde olumsuz etkilerler. Çelikten, Şanal ve Yeni (2005) alanyazına dayalı yaptıkları bir çalışmada etkili bir öğretilerde bulunması gereken niteliklerden birisinin “davranış ve düşünceleri ile öğrencilere model olma” olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenin eğitimdeki önemli bir özelliği, topluma ve öğrenciye model olmasından kaynaklanmaktadır. Öğretmen toplumsal kural ve normlara göre bir model oluyorsa toplumun kültürel mirasının aktarılması ve yaşatılmasını sağlayabilir (Yetim ve Göktaş, 2004). Bütün bu açıklamalardan, öğretmenin model olmasının her zaman öğretmenlik mesleğinin temel niteliklerinden biri olarak kabul edildiği ve öğretmenlerinde bu özelliği önemsedikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 2’deki verilere göre araştırmaya katılan öğretmenler, etkili öğretmenlik özelliği olarak “Yüksek düzeyde sorumluluk duygusuna sahip olmaları” özelliğini 2.sırada görmekteyiz. Sorumluluk duygusuna sahip olma, her mesleğin aradığı niteliklerin başında gelmektedir. Çünkü bir işin ya da mesleğin etkili bir şekilde icra edilmesi ve düzenin sağlanması o işi

yapanların görevleri ile ilgili sorumluluk duygusuna sahip olmaları ile mümkündür. Can (2004:103-119)'a göre okul örgütü içerisinde öğretmenlerin, sınıfın yöneticisi olarak okulu ve öğretimi geliştirmede ve beklentilere uygun öğrencileri yetiştirmede önemli sorumlulukları vardır. Öğretme-öğrenme sürecinde yer alan unsurlar içerisinde kendisine verilen görev ve sorumluluklar bakımından en önemli unsur hiç şüphesiz ki öğretmenlerdir. Öğretmenin sorumluluk duygusuna uygun davranmadığında görevini layıkıyla yerine getirmesi mümkün olmayacaktır. Tekışık (2003) öğretmenlerin sahip olmaları gereken niteliklerin başında, sorumluluk duygusuna sahip olma niteliğinin geldiğini belirtmektedir. Porter and Brophy (1988:78)'ye göre (Aktaran: Mustafa Tatar,2004) öğrencinin öğrenmesinden kendini sorumlu tutan öğretmenler, ne öğreneceği ve nasıl davranacağı konusunda sadece öğrenciyi sorumlu tutan ve kendisi sorumluluk almayan öğretmenlerden daha etkilidir. Tatar (2004)'a göre etkili öğretmenler, öğretim lideri olarak rollerine güvenirlere ve öğrencilerin başarılı olmaları ve olumlu davranışlar sergilemeleri için sorumluluk alırlar. Şen ve Erişen (2002) öğretim elemanlarının öğretmenlik özellikleri ile ilgili yaptıkları bir araştırmada, öğretim elemanları “Öğrencilerle iyi ilişkiler kurma ve onların sağlıklı ve dengeli birer kişilik geliştirmelerinde sorumluluk duyma” maddesine “çoğunlukla yaparım” şeklinde cevap vermişlerdir. Bu bulgu, öğretmenlik mesleği için sorumluluk duygusuna sahip olmanın önemini belirtmesi açısından dikkate değer bir veri olarak değerlendirilebilir. Başarılı öğretmenlerden, öğrencilerinin akademik gelişmelerinden sorumluluk payı çıkaran kimseler olmaları beklenir.

Öğretmenler, Tablo 2'deki verilere göre, etkili bir öğretmende “Mesleki yönden sürekli gelişme arzusu içinde olmaları” özelliğini 3.sırada önemli görmekte dirler. Bulgular, MEB Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterliklerini belirleme grubunun gerçekleştirdiği paydaş görüşleri araştırması sonuçlarıyla da tutarlılık göstermektedir (MEB, 2006). Gelişen ve durmadan değişen bir çağda, öğretmenlerin kendilerini yenilemeleri ve değişmelere uyum sağlamaları bir zorunluluktur. Kaliteli ve nitelikli bir eğitim, öncelikle öğretmenin nitelikli olmasına bağlıdır. Öğretmenlerin sınıfta başarılı olmaları için mesleki açıdan bilgi ve becerilerini güncellemeleri gerekir. Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme Dairesi Başkanlığı tarafından Temel Eğitime Destek Projesinin (TEDP) "Öğretmen Eğitimi" bileşeni kapsamında, öğretmenlik mesleğinin genel yeterlikleri ve özel alan yeterliklerinin içerisinde “mesleki gelişim” ana başlıklardan birisi olarak gösterilmektedir (MEB, 2007). Öğretmenlik mesleği genel

yeterliklerine ilişkin yapılan bir araştırmada (Yurdugül, Erdem ve Seferoğlu, 2010), kişisel ve mesleki gelişimin öğretmenler için önemli olduğuna katılımcılar % 90'ın üzerinde olumlu görüş belirtmişlerdir. Bu verilere göre öğretmenlerin mesleki gelişimi etkili öğretmen niteliklerinde öncelikle kendilerini mesleki açıdan geliştirmeyi önemsediklerini göstermektedir. Öğretmenlerin mesleğe başlamadan önce aldıkları eğitimle mesleklerini etkili bir şekilde yürütebilmeleri oldukça güçtür. Çünkü eğitim bilimleri alanında meydana gelen gelişmelere paralel olarak eğitim programları, öğretim yöntem ve teknikleri, öğretim anlayışları, eğitim sisteminin yapı ve işleyişinde ve eğitim teknolojisinde meydana gelen değişme ve gelişmeler, öğretmenlerin kendilerini hem kişisel açıdan hem de mesleki açıdan geliştirmelerini zorunlu kılmaktadır.

Tablo 2'ye göre, öğretmenler, etkili öğretmenlik özelliklerinden "Öğrencilerin öğrenebileceği ve başarabileceğine ilişkin yüksek beklentilere sahip olma" özelliğini sıralamada son sırada görmektedirler.

Diğer alt amacımızı gerçekleştirmek amacıyla "Etkili Öğretmen Değerlendirme Formu" na yöneticilerin vermiş oldukları yanıtlardan elde edilen etkili öğretmen özelliklerine ilişkin sıralamalar ile ilgili birim normal sapmalar matrisi (Z) tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3. Okul Yöneticilerinin Etkili Öğretmen Özelliklerine İlişkin Sıralamaları İle İlgili Birim Normal Sapmalar Matrisi (Z)

	A	B	C	D	E	F	G
A	-	0,417	0,157	0,332	0,056	0,100	0,365
B	-0,417	-	-0,311	-0,129	-0,353	-0,331	-0,037
C	-0,157	0,311	-	0,219	-0,102	-0,078	0,259
D	-0,332	0,129	-0,219	-	-0,261	-0,251	0,013
E	-0,056	0,353	0,102	0,261	-	0,063	0,325
F	-0,100	0,331	0,078	0,251	-0,063	-	0,358
G	-0,365	0,037	-0,259	-0,013	-0,325	-0,358	-
$\sum Z_i$	-1,427	1,578	-0,450	0,920	-1,048	-0,855	1,282
$\bar{z}_j$	-0,204	0,225	-0,064	0,131	-0,150	-0,122	0,183
S_j	0,000	0,429	0,140	0,335	0,054	0,082	0,387

Tablo 3'e bakıldığında $\bar{z}_j$ değerlerinin en küçüğü A etkili öğretmen özelliğine ait olan -0,204 değeridir. Eksenin başlangıç noktası kaydırılarak S_j değerleri bulunur. Bunun için her bir $\bar{z}_j$ değerine -0,204 değerinin mutlak değeri olan 0,204 değeri eklenir. Bu eklemenin ardından elde edilen S_j değerleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Etkili Öğretmen Özelliklerine İlişkin Yönetici Sıralamasının Ölçek Değerleri ve Sıraları

	S_j	Sıraları
A-Eğitim-öğretimle ilgili konularda, işbirliği içinde çalışmaları	0,000	1
B-Öğrencilerin öğrenebileceği ve başarabileceğine ilişkin yüksek beklentilere sahip olmaları	0,429	7
C-Yüksek düzeyde sorumluluk duygusuna sahip olmaları	0,140	4
D-Öğrenciler için ideal bir davranış modeli oluşturmaları	0,335	5
E-Mesleki yönden sürekli gelişme arzusu içinde olmaları	0,054	2
F-Dersleriyle ilgili sürekli yeni yöntem ve teknikler bulma ve uygulama çabası içinde olmaları	0,082	3
G-Öğrencilerinin akademik yönden gelişim düzeylerini sık sık kontrol etmeleri	0,387	6

Etkili öğretmen özelliklerinin ilköğretimde görev yapan okul yöneticilerinin görüşlerine göre dağılımları ise Tablo 4'deki verilere göre şöyledir:

- 1.sıra: Eğitim-öğretimle ilgili konularda, işbirliği içinde çalışmaları
- 2.sıra: Mesleki yönden sürekli gelişme arzusu içinde olmaları
- 3.sıra: Dersleriyle ilgili sürekli yeni yöntem ve teknikler bulma ve uygulama çabası içinde olmaları
- 4.sıra: Yüksek düzeyde sorumluluk duygusuna sahip olmaları
- 5.sıra: Öğrenciler için ideal bir davranış modeli oluşturmaları
- 6.sıra: Öğrencilerinin akademik yönden gelişim düzeylerini sık sık kontrol etmeleri
- 7.sıra: Öğrencilerin öğrenebileceği ve başarabileceğine ilişkin yüksek beklentilere sahip olmaları

Okul yöneticileri, etkili öğretmenlik niteliklerinin başında öğretmenlerin “eğitim-öğretimle ilgili konularda işbirliği içinde olmalarını” görmektedirler. Bu bulgu, okul yöneticilerinin, öğretmenlerin işbirliği içinde çalışmaya yeterince önem vermediklerini düşünmelerine bağlanabilir. Çünkü okul yöneticilerinin bu görüşleri aynı zamanda öğretmenlerden beklentilerini de göstermektedir. Okul yöneticilerinin öğretmenlerin işbirliği içinde çalışmalarını öğretmen niteliklerinin ilk sırasında görmeleri, aynı zamanda yöneticilerin işbirliğine önem verdiklerini de düşündürülebilir. Şen ve Erişen (2002) tarafından yapılan bir araştırmada, öğretmen adayları öğretim

elemanlarının işbirliğine dayalı öğretmenlik özelliğini yeterince göstermediklerini belirtmişlerdir. Bu bulgu, bu araştırmanın bulguları ile birlikte düşünüldüğünde oldukça dikkat çekici olarak değerlendirilebilir. Bir başka araştırmada (Köksal, 2008) okul müdürleri, öğretmenlerin işbirliği içinde çalışmaya istekli olmadıklarını belirtmişlerdir. Arslan ve Özpınar (2008), öğretmenlerin çevre olanaklarını eğitimin niteliğini geliştirmede kullanmaları için, okul idareleri ile işbirliği içinde çalışmalarını gerektiğini belirtmektedirler. Çelikten ve Can (2003) “Yönetici, Öğretmen ve Veli Gözüyle İdeal Öğretmen” adlı çalışmada, ideal öğretmenin okul yöneticileri ile işbirliği içinde çalışmalarını gerektiğine vurgu yapmaktadırlar. Yukarıda verilen bütün araştırma sonuçları, öğretmenlerin okul yöneticileri ile işbirliği içinde çalışmalarının son derece önemli olduğunu göstermektedir.

Tablo 4’deki bulgulara okul yöneticilerinin, etkili öğretmenlik özelliklerinin ön sıralarında gördükleri diğer iki nitelik ise “Mesleki yönden sürekli gelişme arzusu içinde olmaları” ve “Dersleriyle ilgili sürekli yeni yöntem ve teknikler bulma ve uygulama çabası içinde olmaları”dır. Bu iki özellik, değişme ve yeniliklere açık olmanın önemini vurgulamaktadır. Okul yöneticileri, mesleki yönden sürekli gelişme çabası içinde olmayı, etkili öğretmenlik özellikleri içinde ikinci sırada görmektedirler. Bu bulgu, ilköğretimde görev yapan okul yöneticilerinin değişme ve gelişmeye önem verdiklerini gösteren bir veri olarak değerlendirilebilir.

Araştırmanın üçüncü alt amacında belirtilen öğretmen ve yöneticilerin etkili öğretmen özelliklerine dair görüşlerini karşılaştırma gayesiyle tablo 5 oluşturulmuştur.

Tablo 5. Öğretmen ve yönetici görüşlerinin dağılımı

	Öğretmen Sıralaması	Yönetici Sıralaması
A-Eğitim-öğretimle ilgili konularda, işbirliği içinde çalışmaları	5	1
B-Öğrencilerin öğrenebileceği ve başarabileceğine ilişkin yüksek beklentilere sahip olmaları	7	7
C-Yüksek düzeyde sorumluluk duygusuna sahip olmaları	2	4
D-Öğrenciler için ideal bir davranış modeli oluşturmaları	1	5
E-Mesleki yönden sürekli gelişme arzusu içinde olmaları	3	2
F-Dersleriyle ilgili sürekli yeni yöntem ve teknikler bulma ve uygulama çabası içinde olmaları	4	3
G-Öğrencilerinin akademik yönden gelişim düzeylerini sık sık kontrol etmeleri	6	6

Tablo 5’e göre, öğretmen ve yöneticilerin etkili öğretmen özelliklerine dair görüşleri karşılaştırıldığında dikkate değer bulgular olduğu

görülmektedir. İki etkili öğretmen niteliği konusunda okul müdürleri ile öğretmenlerin sıralamaları birbirlerinden oldukça farklıdır. “öğrenciler için ideal bir davranış modeli oluşturmaları” özelliğini öğretmenler ilk sırada gösterirken, okul yöneticileri 5.sırada görmüşlerdir. “eğitim-öğretimle ilgili konularda işbirliği içinde çalışmaları” niteliğini yöneticiler ilk sırada görürlerken öğretmenler 5.sırada göstermişlerdir. Öğretmenler, “öğrenciler için ideal bir davranış modeli oluşturmaları” maddesini ilk sırada görürlerken okul yöneticileri 5.sırada görmektedirler. Yani etkili öğretmen niteliği açısından öğretmenlerin ve okul müdürlerinin öncelikleri farklılık göstermektedir.

Öğretmenlerin “Mesleki yönden sürekli gelişme arzusu içinde olmaları” ve “Dersleri ile ilgili sürekli yeni yöntem ve teknikler bulma ve uygulama çabası içinde olmaları” konularındaki öğretmen ve yönetici görüşleri birbirlerine oldukça yakındır. Öğretmenlerin “Mesleki yönden gelişme çabası içinde olmaları”nı okul yöneticileri 2.sırada önemli bulurken, öğretmenler 3.sırada görmektedirler. “Dersleri ile ilgili sürekli yeni yöntem ve teknikler bulma ve uygulama çabası içinde olmaları” özelliğini öğretmenler kendileri için 4.sırada önemli bulurlarken okul yöneticileri 3.sırada önemli bulmaktadırlar. Bu verilere göre, öğretmenler ve yöneticilerin, öğretmenlerin yenilik ve değişmelere kendilerini adapte etmelerinin önemi konusunda, paralel düşünceye sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 5’deki veriler dikkate alındığında “Öğrencilerinin akademik yönden gelişim düzeylerini sık sık kontrol etmeleri” ve “Öğrencilerin öğrenebileceği ve başarabileceğine ilişkin yüksek beklentilere sahip olmaları” maddelerinde öğretmen ve yöneticilerin görüşlerinin aynı olduğu görülmektedir. Bu iki maddeyi hem öğretmenler hem de yöneticiler aynı derecede önemli bulmaktadırlar. Öğretmenler ve okul yöneticileri, “Öğrencilerinin akademik yönden gelişim düzeylerini sık sık kontrol etmeleri” özelliğini 6.sırada; “Öğrencilerin öğrenebileceği ve başarabileceğine ilişkin yüksek beklentilere sahip olmaları” özelliğini ise 7.sırada göstermişlerdir. Bu verilere göre, gerek öğretmenlerin gerekse de yöneticilerin, öğretmenlerin “Öğrencilerin öğrenebileceği ve başarabileceğine ilişkin yüksek beklentilere sahip olmaları” özelliğini son sırada göstermeleri dikkate değer bir bulgu olarak değerlendirilebilir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bilim ve teknolojideki hızlı gelişmeler hayatın her alanını etkilemektedir. Genelde eğitim özelde ise öğretmenler, bu değişme ve gelişmelerden oldukça etkilenmektedir. Geçmişten günümüze öğretmenin eğitim sistemi içinde önemi azalmasa da öğretmenlik rollerinde ve uygulamalarında çok çeşitli değişimler gözlenmektedir. 21.yüzyıla kadar, eğitimin dolayısıyla okulların en önemli işlevlerinin başında, iyi vatandaş yetiştirmek ve kültürel değerleri yeni kuşaklara aktarmak gelirken, günümüz bilgi toplumunda ise demokratik değerleri benimseyen, bilgi üreten ve bireysel özgürlükleri önceleyen bireyler yetiştirmek, daha önemli hale gelmektedir. Belirtilen nitelikteki bireyleri yetiştirmede eğitimin ve okulların daha etkili olması beklenmektedir. Eğitimin öneminin tüm toplumsal kesimlerde daha fazla hissedildiği günümüzde artık geçmişin klasik okul anlayışı değişmekte, okulların daha etkili olmaları beklenmektedir. Bu beklentiyi gerçekleştirmede en önemli iş öğretmenlere düşmektedir. Yani öğretmenler ne kadar etkili olursa okullarda o derecede etkili olmaktadır. Okul etkililiğini sağlamada, okulu oluşturan bileşenlerin farklı düzeyde etkisi olmakla birlikte bu faktörler içinde etkili yönetim ve etkili öğretmen öncelik göstermektedir.

Son dönemlerde, etkili öğretmen, öğretmen nitelikleri ve ideal öğretmen özelliklerine ilişkin birçok çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Bu konuda yapılan araştırmalarda genellikle etkili, ideal ve nitelikli öğretmenin nasıl olması ve hangi özelliklere sahip olması gerektiği sorularına cevap aranmıştır. Bu araştırmada ise etkili öğretmen özelliklerini belirlemek yerine etkili öğretmen özelliklerinin öğretmenler ve okul yöneticileri tarafından nasıl sıralandığı belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma bulgularına göre şu sonuçlara ulaşılmıştır:

I. Öğretmenler, 7 madde olarak verilen etkili öğretmen özelliklerini aşağıdaki şekilde sıralamışlardır:

- 1.sıra: Öğrenciler için ideal bir davranış modeli oluşturmaları
- 2.sıra: Yüksek düzeyde sorumluluk duygusuna sahip olmaları
- 3.sıra: Mesleki yönden sürekli gelişme arzusu içinde olmaları
- 4.sıra: Dersleriyle ilgili sürekli yeni yöntem ve teknikler bulma ve uygulama çabası içinde olmaları
- 5.sıra: Eğitim-öğretimle ilgili konularda, işbirliği içinde çalışmaları
- 6.sıra: Öğrencilerinin akademik yönden gelişim düzeylerini sık sık kontrol etmeleri

7.sıra: Öğrencilerin öğrenebileceği ve başarabileceğine ilişkin yüksek beklentilere sahip olmaları

Etkili öğretmen özelliğine ilişkin öğretmenlerin sıralamasında ilk başlarda yer alan ideal davranış sergileme, sorumluluk duygusu ve mesleki yönden sürekli gelişme arzusu duyma, mesleki becerilerini geliştirme isteği gibi özelliklerin öğretmenlere meslek öncesinde kazandırılması gerektiği söylenebilir. Bu özelliklerin uzun ve disiplinli bir süreçle öğretmen adaylarına aktarılması ve daha sonra hizmet içi eğitimlerle bu davranışların devam ettirilmesinin etkili öğretmen olmak için gerekli olduğu anlaşılmaktadır.

Diğer taraftan öğrencilerin akademik yönden gelişim düzeylerini kontrol etme ve öğrencilerle ilgili yüksek beklentiye sahip olma özelliklerinin nispeten daha az önemli görülmesinin nedeni eğitim sistemimiz içerisinde denetim ve geliştirmeye karşı var olan negatif bakış açısından kaynaklanıyor olabileceği söylenebilir. Bu konuda öğretmenlerde, öğrencilerin akademik gelişmelerinin izlenmesinin ve öğrencilerle ilgili yüksek beklentiye sahip olmanın, öğrencilerin gerçek potansiyelini ortaya çıkarmada en önemli özellikler olduğu noktasında farkındalık yaratacak eğitimler verilmesi önerilebilir.

II. Öğretmenler formunda belirtilen 7 etkili öğretmen özelliği arasından “Öğrenciler için ideal bir davranış modeli oluşturmaları” özelliğini ilk sırada; Öğrencilerin öğrenebileceği ve başarabileceğine ilişkin yüksek beklentilere sahip olmaları” özelliğini ise son sırada görmektedirler.

III. Okul yöneticilerinin görüşlerine göre etkili öğretmen özellikleri şu şekilde sıralanmaktadır:

- 1.sıra: Eğitim-öğretimle ilgili konularda, işbirliği içinde çalışmaları
- 2.sıra: Mesleki yönden sürekli gelişme arzusu içinde olmaları
- 3.sıra: Dersleriyle ilgili sürekli yeni yöntem ve teknikler bulma ve uygulama çabası içinde olmaları
- 4.sıra: Yüksek düzeyde sorumluluk duygusuna sahip olmaları
- 5.sıra: Öğrenciler için ideal bir davranış modeli oluşturmaları
- 6.sıra: Öğrencilerinin akademik yönden gelişim düzeylerini sık sık kontrol etmeleri
- 7.sıra: Öğrencilerin öğrenebileceği ve başarabileceğine ilişkin yüksek beklentilere sahip olmaları

Okul yöneticilerinin etkili öğretmen özelliklerini nasıl sıraladıklarına baktığımızda, doğrudan içerisinde öğrenci kelimesinin geçtiği özelliklerin sıralamada daha geride oldukları gözlenmektedir. Okul yöneticilerinin bu

şekilde düşüncelerinin önündeki düşünsel engellerin kaldırılması gerekmektedir. Eğitimin sonul amacının öğrenci öğrenmesi olduğunu, okulun ve yönetim işlerinin bu süreçte destek hizmeti verdiğini ortaya koyan yönetim yapılanmasına gerek duyulmaktadır. Diğer bir ifadeyle, okul yöneticilerinin öncelikle öğretmenlerin yönetsel özelliklerine odaklanma yerine öğretime odaklanmaları sağlayacak yönetsel düzenlemelerin yapılması önerilebilir.

IV. Okul yöneticileri, formda belirtilen 7 etkili öğretmen özelliği arasından “Eğitim-öğretimle ilgili konularda, işbirliği içinde çalışmaları” özelliğini ilk sırada; “Öğrencilerin öğrenebileceği ve başarabileceğine ilişkin yüksek beklentilere sahip olmaları” özelliğini ise son sırada görmekteyler.

V. Hem öğretmenler hem de okul yöneticileri, belirtilen etkili öğretmen özelliklerinden ikisini (6.sıra: Öğrencilerinin akademik yönden gelişim düzeylerini sık sık kontrol etmeleri; 7.sıra: Öğrencilerin öğrenebileceği ve başarabileceğine ilişkin yüksek beklentilere sahip olmaları) aynı derecede önemli bulmaktadırlar.

VI. Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin etkili öğretmen özelliklerinin ilk sırasında gördükleri özellikler farklılık göstermektedir. Öğretmenler, etkili öğretmen özelliği olarak ilk sırada “öğrenciler için ideal bir davranış modeli oluşturmaları” özelliğini görürlerken, okul yöneticileri “Eğitim-öğretimle ilgili konularda, işbirliği içinde çalışmaları” özelliğini ilk sırada önemli görmekteyler.

Yöneticilerle öğretmenlerin etkili öğretmen özelliklerine ilişkin önceliklerinin farklılık göstermesi görev algılamaları ile ilgili olduğu sonucuna ulaştırılabilir. Bu algı farklılığını gidermenin bir yolu olarak okulların yönetsel işlerinin daha çok kurullar aracılığı ile yürütülmesi, ortak önceliklerin oluşması yönünde bir öneri olarak sunulabilir.

KAYNAKÇA

Akpınar, B., Turan, M. ve Tekataş, H.(2004). Öğretmen adaylarının gözüyle sınıf öğretmenlerinin Yeterlilikleri. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.

Arslan, S. ve Özpınar, İ. (2008). Öğretmen nitelikleri: İlköğretim programlarının beklentileri ve eğitim fakültelerinin kazandırdıkları. Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi, Cilt 2(1), ss.38-63.

Balci, A.(2011).Etkili Okul Okul Geliştirme Kuram Uygulama ve Araştırma. PegemA Yayıncılık, Ankara: 5.baskı.

EC. (2006). Quality Assurance in Teacher Education in Europe. Brussel. Belgium. www.eurydice.org/ressources/eurydice/pdf/0_integral/062EN.pdf. İndirildiği tarih 21.03.2012.

Can, N. (2004). Öğretmenlerin geliştirilmesi ve etkili öğretmen davranışları. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16 (s.103-119).

Çeliköz, N. ve Çetin, F. (2004). Anadolu öğretmen lisesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkileyen etmenler. Millî Eğitim Dergisi, (162). [Online] <http://yayim.meb.gov.tr> adresinden 19 Mart 2012 tarihinde indirilmiştir.

Çelikten, M. ve Can, N. (2003). Yönetici, Öğretmen ve Veli Gözüyle İdeal Öğretmen, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Aralık, Sayı 15, ss. 253-267.

Çelikten, Şanal ve Yeni.(2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl:19,ss.207-237.

Dean, J. (2000). Organizing Learning in the Primary School Classroom (2nd Edition). London: Routledge.

Dilekmen, M. (2008). Etkili eğitim için etkili öğretmenlik. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12(2), ss.214-220.

Göktaş, A.A., Yetim, Z. (2004).Öğretmenin mesleki ve kişisel nitelikleri. Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt.12, ss. 541-550.

Köksal, N. (2008). Öğretmenlik mesleği genel yeterliklerinin öğretmen, müdür ve bakanlık yetkilileri tarafından değerlendirilmesi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:23, ss.36-46.

Küçükahmet, L. (2003). Öğretimi planlama ve değerlendirme. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

MEB. (2007). Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri. <http://www.meb.gov.tr> adresinden 16.07.2012 tarihinde indirilmiştir.

M.E.B. Komisyon Çalışması.(1999). Öğretmen Yeterlilikleri, Ankara.

M.E.B (2006). TEDP-Temel eğitime destek projesi: Öğretmen eğitimi bileşeni. Öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü.

Özdemir. S. ve Yalın, H.İ. (1998) Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Porter, A. C. ve Brophy, J. (1988). (Aktaran: Mustafa Tatar, 2004). Synthesis of Research on Good Teaching: Insights from the Work of the

Institute for Research on Teaching, Educational Leadership, Vol. 46 (May), No.8, 74-85.

Sullivan, P., ve McDonough, A. (2002). Teachers differ in their effectiveness. Proceedings of the 26th Annual Conference on Psychology of Mathematics Education (vol.4, s.249-255).

Şahin, A.(2011). Öğretmen algılarına göre etkili öğretmen davranışları. Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12(1), ss.239-259.

Şen, H.Ş. ve Erişen, Y. (2002) Öğretmen yetiştiren kurumlarda öğretim elemanlarının etkili öğretmenlik özellikleri. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:22, Sayı 1, Ankara.

Şişman, M.(2011).Eğitimde Mükemmellik Arayışı Etkili Okullar. PegemA Yayıncılık, 2.baskı, Ankara.

Tatar, M.(2004). Etkili öğretmen. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(II), ss.1-26.

Tekışık, H. H.(2003). Öğretmen Adaylarına Son Ders ve Genç Öğretmenlere Mesaj. Çağdaş Eğitim Dergisi, 298, 1-16.

Ubuz, B. ve Sarı, S. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının iyi öğretmen olma ile ilgili görüşleri. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Yıl:28, ss.53-61.

Woolfolk A. (1998). Educational psycology, Boston: Allyn and Bacon.

Yetim, A. A, Göktaş Z. (2004) .Öğretmenin mesleki ve kişisel nitelikleri. Kastamonu Eğitim Dergisi, 12 (2), ss.541-550

Yurdugül, H., Erdem, M. ve Seferoğlu, S. (2010). Öğretmenlik mesleği genel yeterliklerine ilişkin öğretmen yetiştiren kurumlardaki öğreti elemanlarının görüşleri. Uluslararası Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Sorunları Sempozyumu II, 16-18 Mayıs 2010 – Hacettepe Üniversitesi, Beytepe-Ankara.

Copyright of Trakya University Journal of Social Science is the property of Trakya University, Institute of Social Sciences and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.